

Espanya, un Estat democràtic, però poc demòcrata

Jordi Sedó

Lingüista i escriptor
www.escriptors.cat/autors/
jordisedo

Si l'Estat espanyol no fos una democràcia, no seria a la UE, com no hi és Turquia, posem per cas. Jo tampoc no podria escriure els articles que escric, fa més de 40 anys, sense cap impediment. Que avui hi pugui haver ministres de Podemos, l'ensulsiada de Ciutadans al Congrés i la residualitat del PP al Parlament català són conseqüències directes de la democràcia i també ho és, paradoxalment, l'eclosió de l'extrema dreta. Per tant, em sembla una pèrdua de temps defensar que Espanya no és un Estat democràtic sense fer-hi cap matisació.

A més, les eleccions, com correspon a qualsevol democràcia occidental, es van succeir de manera natural i sense incidents —tret d'un cas que després esmentaré i que és en la memòria de tothom— i la Constitució consagra el respecte als drets fonamentals, la separació de poders i tot un reguitzell de drets i deures que són perfectament homologables. Una Constitució, per cert, votada per una majoria d'espanyols i que, per tant, té una inqüestionable aparença de legitimitat.

Fins aquí, algunes de les raons per les quals crec que Espanya és, efectivament, un Estat democràtic. Vegem, però, perquè sostinc que no és un Estat demòcrata.

NAIXEMENT DE LA CONSTITUCIÓ

Arran de la mort del dictador, Espanya va haver d'optar per alinear-se amb l'Europa civilitzada o quedar marginada a la banda dels règims autoritaris. I, naturalment, un Estat que havia intentat, sense èxit, acostar-se a Europa, llavors a través del Mercat Comú, va tenir clara la seva opció: Espanya seria un Estat democràtic com ho eren França, Alemanya o el Regne Unit, entre d'altres.

I es va optar per elaborar una constitució que dotés l'Estat d'un marc legal que garantís determinats drets i deures, però que va néixer amb dos mals dels quals arrenquen tots els dèficits de la democràcia espanyola d'avui. D'una banda, no es va oferir una alternativa a la monarquia com a forma d'Estat. Una monarquia que el general Franco havia rescatat de l'exili obviant que, quan ell va robar el poder als espanyols per la força de les armes, Espanya era una república legítimament constituïda.

Un cop mort el dictador, doncs, caldria haver retornat Espanya al règim al qual s'havia arrabassat el poder: la República. Si més no, s'hauria d'haver sotmès a referèndum la doble opció entre república i monarquia. Però no va ser així. I la població espanyola va votar aquella Constitució per por que un no s'interpretés com una voluntat de retorn al totalitarisme. Com a conseqüència, Espanya es va haver d'empassar la monarquia com a mal menor.

UNA TRANSICIÓ MODÈLICA?

Al final de la dècada dels 70, tothom cantava les excel·lències de la transició. Sense sang, sense conflictes... Com l'evolució natural d'una societat madura que havia estat sotmesa a una cruel i llarguíssima dictadura. Però la veritat era que, si no va haver-hi conflicte, va ser perquè no es van demanar responsabilitats als capítosts del règim anterior. Va ser el segon mal. La societat espanyola va concedir una tàcita amnistia als franquistes per por que aquests no interferissin en l'evolució cap a la democràcia estructural. I allò va impedir que es depuressin els llocs de responsabilitat. Per tant, els mateixos jutges i policies que s'havien servit de la llei anomenada de *vagos y maleantes* per a detenir tant lladres com homosexuals, els mateixos

LUIS MORENO (CALIGRAF) / CORTS CONSTITUENTS

que s'havien servit de la brigada anomenada *social* per a reprimir qualsevol dissidència política, ara havien d'haver-se-les amb la legalització de tots els partits, inclòs el comunista. I, naturalment, aquests jutges, policies i, fins i tot, polítics que havien servit el règim feixista, van ser reciclats en forçats servidors de la democràcia. Recordeu Fraga Iribarne, ministre de Franco, i en democràcia, senador i president de la Galícia autònoma? O Adolfo Suárez, amb diversos càrrecs a l'administració franquista, entre ells el de ministre secretari general del *Movimiento* i, en democràcia, encimbellat fins al rang de president del Govern encarregat de pilotar la transició?

Què n'esperàvem d'una democràcia així construïda? Les altes esferes de poder van consentir donar una aparença democràtica al nou règim per tal que l'Estat no quedés novament relegat a l'ostracisme europeu, sí. Però la democràcia, no se la van creure mai, com va quedar demostrat amb el cop d'Estat frustrat de 1981, en què, mai no sabrem fins a quin punt va estar implicat Joan Carles I.

No hi va haver, doncs, una renovació a fons a través de la qual els que havien participat d'aquell règim assassí fossin expulsats del poder. Ans al contrari, se'ls va acompanyar cap a la democràcia, com qui transporta nitroglicerina. Entre cotons. Perquè no s'enfadessin gaire. L'Espanya de l'època semblava més una olla a pressió a la màxima temperatura que no pas la bassa d'oli que es va voler vendre. I avui la democràcia espanyola és hereva d'aquelles febleses.

I AVUI QUÈ TENIM?

Naturalment, avui no estem com l'any 1978. Les formes s'han assuavint. Un intent de cop d'Estat com el del 1981 és pràcticament impossible i els col·laboradors directes del règim franquista han anat desapareixent per raons biològiques, però són els seus fills i els seus hereus polítics els qui mouen, avui, els fils del poder.

I consenten conviure amb formes democràtiques perquè no els queda més remei. Però, hi ha un aspecte en què encara no han transigit ni transigiran, que és el que dona a la democràcia espanyola aquesta aparença més grisa, aquesta aparença de no democràcia, aquesta pudor de totalitarisme que sentim sovint. Es tracta de tot allò que té a veure amb la unitat d'Espanya i amb la figura del rei, que és símbol d'aquesta unitat. Fins al punt que una

determinada lectura de la Constitució pot arribar a consagrar el dret del monarca a delinquir impune a través de la seva condició d'inviolable.

La unitat d'Espanya. Això sí que és tabú. I aquí, per molt que diguin, el poder, pràcticament, no ha evolucionat. Només ho ha fet en aparença i perquè no li ha quedat més remei. Ha consentit en certs aspectes no essencials, però quan es pretén anar una mica més enllà, les urpes de l'Estat es claven amb tota la força damunt de qui pretén qüestionar-ne de veres la integritat territorial.

Mentre només senten lladrucs, donen peixet, però si s'ensumen que es pot arribar a mossegar, la reacció és violentíssima. Llavors, sí que, si convé, es passa per damunt de la democràcia. Perquè la unitat d'Espanya és irrenunciable. Fins i tot, es passa per damunt dels drets fonamentals, de l'Estat de dret i de la mateixa Constitució. I es barregen política i acció judicial, es perden els límits en la separació de poders i apareixen les clavegueres de l'Estat.

Per cert, de clavegueres, tots els estats en tenen. La diferència, a Espanya, és que quan surten a la llum, aquí no hi ha dimissions i s'hi aboca terra al damunt. El mateix Nixon, tot un president dels EUA, va haver de plegar pel *cas Watergate*. En canvi, aquí, hem sentit Jorge Fernández Díaz, suposadament protegit per l'àngel Marcelo, conspirant contra l'independentisme amb el director de l'Oficina Antifrau de Catalunya o promovent infundades acusacions contra Xavier Trias quan el primer era ministre i no li va passar res. Ara l'Estat es desenten de les escoltes a Roger Torrent i, darrement, s'ha descobert que el rei emèrit, presumptament, també feia de les seves amb maletes plenes de diners de la manera més impune. Però com que el rei és símbol de la unitat d'Espanya i, a més, inviolable, doncs santa paciència.

I es produeixen escenes com les dels agents de policia que carreguen bàrbarament sobre persones indefenses que només pretenien votar, cridant barroerament "*¡A por ellos!*" o que comenten fals testimoni coral sense cap vergonya. Ans al contrari, amb l'ànim de qui compleix una alta missió en una croada que justifica qualsevol arbitrariedad, com ara la condemna dels líders independentistes. I tot això, beneït per una desafortunada intervenció del rei, aquell 3 d'octubre, a través de la qual, negligint la seva obligació de ser l'àrbitre del conflicte, fa un discurs de part, mitjançant el qual renya, de manera contundent, més de dos milions de catalans per la seva opció política. O el poder judicial interferint reiteradament en l'elecció del president de la Generalitat, o els arbitraris empresonaments d'Altsasu, o la persecució sistemàtica d'independentistes a qui no s'ha provat res, com ara la Tamara i l'Adrià i tants d'altres... I podríem continuar.

Durant l'època Rajoy, se'ns va negar el diàleg i allò va desembocar en presó i exili. Recordeu la recollida de firmes contra el nostre estatut, que, per cert, és l'únic de l'Estat que no ha estat votat per la població? "*¿Dónde hay que firmar contra Cataluña?*", preguntava la gent. Gent que potser també va cridar "*¡A por ellos!*". Vull dir que hi ha una part significativa del poble espanyol a qui ja li està bé passar per damunt de la democràcia per salvar la unitat d'Espanya. Injust seria no reconèixer, també, que n'hi ha uns altres que no hi estan gens d'acord, però els primers formen un coixí sobre el qual reposa plàcidament aquesta impunitat de què fa gala el poder de l'Estat quan necessita conculcar drets fonamentals.

Espanya és un Estat democràtic. Si dieu el contrari sense matisar-ho, us ho rebartran amb arguments irrefutables. I, amb més o menys dèficits, actua com a tal, sempre que no hi hagi en joc la unitat d'Espanya. En aquest cas, els dèficits són enormes. Perquè la unitat d'Espanya no es percep com una opció política discutible, sinó com l'única realitat serena existent. Una realitat que emana directament de la raó. Per això, els detractors no mereixem un tractament polític sinó judicial.

Espanya és un Estat democràtic però no demòcrata. I no ho és perquè li'n falta el tarannà, la voluntat de ser-ho i el convenciment que els drets fonamentals són un bé superior a preservar. En síntesi, allò que en diem cultura democràtica.